

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

Elokuva- ja näytelmätaide

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

-

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

-

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeasuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme yhtyy Tekijäfoorumin ja Kopioston lausuntoihin. Esitys ei ole yksityiskohtien osalta eikä kokonaisuudessaan oikeasuuntainen. Esityksessä modernisointina tarjoiltu oikeudenhaltijoiden neuvotteluaseman heikentäminen perustuu virheelliseen käsitykseen siitä, mitkä ovat digitaalisen ajan vaatimukset. Sopimusvapaus ja oikeudenhaltijoiden laaja päätäntävalta ovat parhaat keinot taata moniääninen sananvapaus, elinkeinonvapaus ja lopulta myös sivistykselliset ja kulttuuriset oikeudet. Suomen tekijänoikeuslakiin kaavailut muutokset eivät vastaa direktiivin tarkoitusta tekijöiden aseman parantamisesta. Tekijät ja taiteilijat olisivat jatkossakin heikossa neuvotteluasemassa korvauksista sopiessaan ja sopimuksia tehdessään. Joiltain osin esitetyt muutokset jopa heikentäisivät nykyisiä käytäntöjä ja sitä kautta luovan alan tekijöiden ja taiteilijoiden asemaa. Esityksen näkökulma on vallitsevasti käyttäjälähtöinen. Oikeudenhaltijoiden oikeuksia heikennetään monissa kohdin ratkaisevalla tavalla. Luonnos ehdottaa säädettäväksi opetuspoikkeuksen hyvin laajassa merkityksessä ja nykyisen sopimuslisenssijärjestelmän purkamista, mitä direktiivi ei ehdota tai edellytä. Luonnos jättää edelleen lähettämistä koskevan ja direktiivin edellyttämän harmonisoinnin tekemättä ja hämärtää primäärin lähettämisen, edelleen lähettämisen ja ns. suoran lähettämisen (direct injection) käsitteet. Vaadimme luonnoksen palauttamista valmisteluun ja sen kirjoittamista uudelleen erityisesti direktiivin kolmannen luvun osalta. Kolmannen luvun artikkelit ovat luonnoksessa näennäisesti ja paikoin direktiivin vastaisesti implementoitu. Nykytilan kuvaus ja vaikutusten arviointi on puutteellista ja virheellistä.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeasuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Yhdymme Tekijäfoorumin ja Kopioston lausuntoihin. Esitys ei kokonaisuudessaan ole oikeasuuntainen. Luonnoksessa ei ole saavutettu oikeudenmukaista tasapainoa tekijöiden ja teoksia hyödyntävien tahojen neuvotteluaseman kannalta. Direktiivin 3 luku sisältää säännöksiä, joiden tavoitteena on vahvistaa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa tekijänoikeuden hyödyntämistä koskevissa sopimussuhteissa (luonnos, s. 10). Kuten direktiivin johdannossa (72,75) todetaan: tekijät ja esittävät taiteilijat ovat lisenssin myöntäessään, myös omien yritystensä välityksellä, yleensä heikommassa sopimusasemassa. Koko luvun implementointia tulisi tarkastella näistä lähtökohdista käsin, mutta näin ei luonnoksessa ole tapahtunut. Luonnos on voimakkaasti työnantaja- ja käyttäjälähtöinen. Työsuhteiset ja itsensä työllistävät tekijät ja esittävät taiteilijat on lisäksi useassa kohtaa esityksessä asetettu keskenään eri asemaan tekijänoikeudellisen suojan osalta vastoin direktiiviä. DSM-direktiivin tavoite vahvistaa tekijöiden korkeatasoista suojaa ei luonnoksessa toteudu. Kaiken kaikkiaan sopimussuhteiden sääntelyä koskevat 18–23 artikkelit on implementoitu minimitasolla, direktiivin vastaisesti, tai jätetty kokonaan implementoimatta (18 artiklan oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen). Luonnos ei ole tasapainoinen eri intressiryhmien etujen yhteensovittamisessa, vaan menee

huomattavasti direktiiviä pidemmälle käyttäjälähtöisessä asenteessa unohtaen tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeudet. Tekijänoikeuden perusta ja merkitys ohitetaan luonnoksessa ja tämän esityksen vieminen eteenpäin merkitsisi perustavaa laatua olevaa ja tekijöiden asemaa heikentävää muutosta siihen ajatteluun, jolle suomalainen tekijänoikeuslainsäädäntö on rakentunut. Tekijänoikeuden lähtökohta Suomessa, kuten myös Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa on ollut seuraava (esim. KM 2002:5): “Tekijänoikeuslainsäädännön keskeisenä tavoitteena on edistää henkistä luomistyötä sen eri muodoissa. Tunnustamalla tekijöiden oikeuden määrätä teostensa hyväksikäytöstä yhteiskunta kannustaa luovaa toimintaa.” Tekijänoikeus edistää luovaa työtä tunnustamalla tekijälle yksinoikeuden teokseensa sekä erilaisia tekijänoikeuden lähioikeuksia. Toisaalta tekijänoikeuteen voidaan tehdä rajoituksia perustuen sivistyksellisiin ja muihin tärkeisiin etuihin. Rajoituksia tulkitaan suppeasti ja niiden täytyy täyttää tietyt ehdot (mm. direktiivin johdanto, kohta 6). Lausunnon kohteena oleva luonnos sivuuttaa tekijänoikeuden keskeisen kannustinmekanismin eli tekijän suojaamisen, joka on osaltaan myös omaisuuden suoja eli perusoikeuskysymys. Luonnoksessa tekijänoikeuslainsäädännön tavoitteeksi on jäänyt enää teosten saatavuuden edistäminen (luonnos s. 45). Luonnoksessa korostetaan vain teosten käytön helpottamista ja asetetaan keinotekoisesti tekijän suoja ja sananvapaus vastakkain. Esitys tulisi valmistella uudestaan ottaen tasapainoisemmin huomioon oikeudenhaltijoiden heikompi neuvotteluasema. Kokonaisuutena esitetty heikentäisi tekijöiden asemaa merkittävästi. Tasapaino-ongelma seuraa esityksessä kautta linjan (mm. opetuspoikkeus, luku 6 a, satunnainen sisällyttäminen 23 §, julkinen esittäminen, kustannussopimukset, edelleen lähettämisen hävittäminen). Näkemysmme mukaan keskeisten asiakokonaisuuksien, opetuspoikkeuksen ja edelleen lähettämisen osalta, esitys on yksipuolisesti käyttäjälähtöinen. Edelleen lähettämisen käsite on tarkoituksellisesti häivytetty niin, että EU:n alueella täysin vakiintunut kotimaisten kanavien edelleenlähettäminen näyttäisi käytännössä katoavan Suomesta oikeudellisena ilmiönä. Tämä on käsittääksemme direktiivin vastaista. Opetuksen osalta nykyinen kontrolloitu sopimuslisenssimenettely korvataan epämääräisellä opetusta koskevalla rajoituksella, johon ei sisälly minkäänlaista sopimusmekanismia, saati asiakassuhdetta. Tehty taloudellinen vaikutusarviointi on perusteiltaan virheellinen. Rajoituksen ulottuvuus menee paljon laajemmalle kuin direktiivin sallima opetuksen havainnollistaminen teoksia digitaalisesti käyttämällä, se vaarantaa oppimateriaalikustantamisen ja tuhoaa ammattimaisten tekijöiden ja kustantajien sekä käyttäjien turvaksi rakennetun sopimuslisenssijärjestelmän ja sen ympärille syntyneen talouden.]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

Yhdymme Tekijäfoorumin lausuntoon. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijällä on oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen teoksensa käytöstä (art. 18). Periaatteesta tulisi säätää asiaa koskevalla uudella säännöksellä, kuten Ruotsissa esitetään tehtäväksi. Ruotsin esityksen mukaan on syytä olettaa, että laissa säädetty oikeus kohtuulliseen korvaukseen vahvistaa tekijöiden asemaa, ja siksi direktiivin periaate on syytä panna täytäntöön.

Esityksessä on jätetty säätämättä vaihtoehtoisesta, matalan kynnyksen riitojenratkaisumekanismista tekijöille (art. 20). Luonnoksessa on tunnistettu se, että yksittäisillä sisällön tuottajilla ei ole mahdollisuuksia käynnistää oikeudenkäyntejä, mutta unohdettu, että tilanne on sama yksittäisillä tekijöillä. Ratkaisu ilmentää hyvin koko esitystä leimaavaa epätasapainoa tekijöiden ja käyttäjien aseman ja etujen välillä.

Kuten direktiivin 72 johdantokappaleessa todetaan, tekijät ja esittävät taiteilijat ovat heikommassa sopimusasemassa myös toimiessaan yritystensä kautta. Tämän takia on tärkeää, että asiakokonaisuuteen liittyvät tekijänoikeuslain säännökset ulotetaan omien yritystensä kautta toimiviin tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin. Samoin heikommassa asemassa ovat tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden perikunnat. Tärkeää on, että säännökset ulotetaan myös heihin.

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Teme viittaa perustelujen osalta Kopioston omassa lausunnossaan esittämään ja yhtyy Kopioston kantaan.

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopioston lausuntoon ja vastustamme esitettyä rakenteellista muutosta, jolla mahdollistettaisiin ensisijaisesti teosten käyttö opetuksessa rajoitussäännöksellä. Muutoksen jälkeen sopimuslisenssi kattaisi vain sellaisen käytön, joka ei ole rajoitussäännöksen piirissä. Ehdotuksen mukaan valtio maksaisi tekijöille korvauksen yhteishallinnointijärjestön kautta. Esitys kaventaa merkittävästi oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja ja taloudellista asemaa, sillä ratkaisulla olisi mahdollisesti merkittävä vaikutus kopiointi- ja opetustallennustuottoihin.

Olemme järkyttyneitä ehdotetusta ratkaisusta, jolla olisi vakavia ja peruuttamattomia kotimaisiin tekijöihin ja kustantajiin sekä Kopioston toimintaan vaikuttavia seurauksia. Ratkaisu tuhoaisi ammattimaisten tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden turvaksi rakennetun sopimuslisenssijärjestelmän ja sen ympärille syntyneen talouden. Tämä sivuutetaan luonnoksen perusteluissa kokonaan. Tällaista hyökkäystä tekijöitä, tekijänoikeutta ja pohjoismaista sopimisen traditiota vastaan ei voida pitää hyväksyttävänä.

Ehdotettu rajoitus ei ole tekijänoikeudenhaltijoiden perusoikeuksien näkökulmasta vaaditulla tavalla oikeasuhtainen ja tasapainoinen, se on omiaan aiheuttamaan vakavan häiriön koko kustannusalalla. Epämääräinen kompensatio ei tätä asiaa muuta.

Ehdotus vaikeuttaa opettajien työtä muuttamalla teosten käyttötilanteet entistä epäselvemmäksi ja oikeudellisesti epävarmemmiksi, kun kollektiivisen sopimisen mahdollisuus poistetaan.

Esitetyssä sanamuodossa ja laajuudessa ehdotettu säännös ei ole DSM- ja tietoyhteiskuntadirektiivien sallima rajoitus ja poikkeus eikä täytä ns. kolmen kohdan testin edellytyksiä.

Esitetyssä sanamuodossa ja laajuudessa ehdotettu säännös ei ole DSM- ja tietoyhteiskuntadirektiivien sallima rajoitus ja poikkeus eikä täytä ns. kolmen kohdan testin edellytyksiä. Se ei ole myöskään tekijänoikeudenhaltijoiden perusoikeuksien näkökulmasta vaaditulla tavalla oikeasuhtainen ja tasapainoinen ja muuttaisi teosten käyttötilanteet entistä epäselvemmäksi ja oikeudellisesti epävarmemmiksi.

Esitämme ratkaisuna direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että sopimuslisenksi säilytetään ensisijaisena teosten käytön opetuksessa mahdollistavana keinona ja sitä täydentämään säädetään opetuksen havainnollistamista koskeva, direktiivin mukainen rajoitussäännös siltä osin, kun saatavilla ei ole lisenssiä. Tämä ratkaisu vastaa Ruotsissa valittua ratkaisua.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Teme yhtyy Kopioston lausunnossaan esittämään kantaan.

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopioston lausuntoon, jonka mukaan

14 §:n osalta tulee tekijä-sana korjata oikeudenhaltijaksi. Korvausoikeus koskee oikeudenhaltijoita, kuten DSM-direktiivissä säädetään.

Jos artikla 5 implementoidaan ehdotuksemme mukaisesti, korvaus hoidetaan sopimuslisenssijärjestelyn kautta.

Jos pakkolisenssi jäisi, tulee TekL 54 §:n välimiesmenettelyä koskevaan säännöksen 1 kohtaan lisätä viittaus pakkolisenssisäännökseen (14 § 1 mom).

DSM-direktiivin 5 artiklan 4 kohdan mukaan korvausoikeus koskee oikeudenhaltijoita – ei pelkästään tekijöitä. Tältä osin 19 a § ja 14 § tulee korjata vastaamaan direktiiviä. 19 a §:ssä tulee tekijä-sanan sijasta käyttää termiä ”oikeudenhaltija”, kun viitataan 14 §:n pakkolisenssiin.

Luonnoksen s. 73 esitetään, että korvaus maksettaisiin yhteishallinnointiorganisaation välityksellä, jolle tekijän tulisi esittää korvausvaatimus. Esitys ei millään tavoin käsittele sitä, miten korvaus määriteltäisiin vaikka Kopiostolla ja opetus- ja kulttuuriministeriöllä ja opetushallituksella on vuosikymmenten yhteistyö tämän alan korvausperusteista sopimisesta. Jos vastoin oikeudenhaltijoiden kantaa päädyttäisiin pakkolisenssiin, tulee, kuten muutenkin säädettyä pakkolisensseistä markkinaympäristöön, säätää neuvottelumenettelyä ja välimiesmenettelyä samoilla periaatteilla kuin on esimerkiksi äänitallenteiden osalta säädetty. Hallituksen esityksessä tulisi lisäksi todeta, että korvaukset maksetaan ja korvausosuudet määritellään yhteishallinnointilain mukaisesti ja oikeudenhaltijat voisivat esimerkiksi sopia, että korvaukset maksetaan kollektiivikorvauksina. Edellä kohdassa a) esittämämme ratkaisuehdotuksessamme oikeudenhaltijoiden korvaus tulee hoidetuksi sopimuslisenssijärjestelyn kautta.

Nykyisessä laissa pakkolisenssisäännösten osalta, mikäli korvauksesta ei päästä sopimukseen oikeudenhaltijan ja käyttäjän välillä, on säädetty, että erimielisyys ratkaistaan TekL 54 §:n mukaan välimiesmenettelyssä. Sama menettely tulee säilyttää myös opetuksen havainnollistamista koskevassa pakkolisenssisäännöksessä. Välimiesmenettelyä koskevaan TekL 54 pykälän 1 kohtaan tulee tehdä viittaus TekL 14 §:n pakkolisenssisäännökseen. Ehdotetussa luonnoksessa TekL 54 §:ssä viitataan vain 14 §:n 4 momenttiin (sopimuslisenssisäännös).

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopioston lausuntoon. TekL 21 § tulee säilyttää nykyisessä muodossaan.

Elokuvateosten siirtäminen vapaan ja korvauksettoman esittämisoikeuden mahdollistavan täyden rajoituksen piiriin tarkoittaa kotimaisille av-tekijöille 1,8 MEUR korvausten häviämistä.

AV-teosten käyttö opetuksessa voidaan tehokkaimmin järjestää säätämällä sopimuslisenssin ensisijaisuudesta opetuskäytön luparatkaisuna ja kehittämällä nykyistä sopimuslisenssisäännöstä ehdotetun 14 §:n 4 momentin mukaisella tavalla, jolloin sopimuslisenssi laajennee koskemaan yleisön saataville saattamista opetuksessa ja näin ollen myös julkista esittämistä. Sopimuslisenssiä täydentäisi DSM-direktiivin mukainen rajoitus sellaisten teosten osalta, joita ei koske luparatkaisut.

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopioston lausunnossaan kirjoittamaan.

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teme yhtyy Kopioston lausunnossaan esittämään kantaan.

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

Teme yhtyy Kopioston esittämään kantaan.

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

Teme yhtyy Kopioston esittämään kantaan.

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täyttyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

Kyllä, mutta kriteereitä tulee muuttaa. Miten? [Teme kannattaa ehdotusta muutettuna ja painottaa erityisesti että, Kulttuuriperintölaitoksen kokoelmat koostuvat myös uniikeista teoksista tai yksityishenkilöiden arkistoista. Koko kulttuuriperintölaitoksia koskeva ja kaupallisen jakelun ulkopuolella olevia teoksia koskeva sääntely olisi syytä rajoittaa koskemaan julkistettuja teoksia. Direktiivi ei tällaista vaihtoehtoa estä ja se selventäisi rajoituksen soveltamisalaa ja rajaisi sääntelyn piiristä teokset, joita ei koskaan ole julkistettukaan. Lainkohdan keskeinen käsitteistö kaupallisesta saatavuudesta ei julkistamattomiin teoksiin millään tavoin sovellu. Kaupallisessa jakelussa olevat / sieltä poistuneet teokset -jaottelu ei lainkaan sovi yksityishenkilöiden lahjoittamaan arkistoaineistoon tai vastaaviin teoksiin, joita ei ole koskaan julkisuuteen saatettukaan – eikä sinne tarkoitettukaan. Tätä näkökulmaa hallituksen esitysluonnos ei lainkaan tarkastele. Tällaisia yksityishenkilöiden aineistoja kulttuuriperintölaitoksissa ovat esimerkiksi kaikki yksittäiset kirjailijoiden käsikirjoitukset, kuvataiteilijoiden luonnokset, myös muut teokset, joita ei ole markkinoille tarjottu. Yksityishenkilöiden luovuttamasta arkistoaineistosta tulisikin tehdä tekijänoikeudellisen käytön osalta sopimus perikunnan tai oikeudenhaltijoiden kanssa. Esityksessä ei kuitenkaan lainkaan viitata tämän sopimuskulttuurin merkitykseen laitosten ja arkistojen toteuttamassa aineistojen verkkojulkistamisessa. Esitys sivuuttaa kokonaan neuvottelurelaation yksittäisen tekijän/perikunnan lahjoittaman aineiston kohdalla, kun kyse on aineistosta, jota ei ole koskaan julkisuuteen saatettukaan tai tarkoitettu. Esityksen suhdetta orpoteoksia koskevaan lainsäädäntöön ei ole myöskään käsitelty, vaikka julkistamattomien teosten osalta sellaisia on runsaasti laitosten kokoelmissa.]

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teme yhtyy Sanaston ja Kopioston esittämiin kantoihin.

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teme kannattaa ehdotusta muutettuna (tässä ei ole vaihtoehtoja valita sitä) ja yhtyy Kopioston esittämiin kannanottoihin.

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teme yhtyy Kopioston lausunnossaan esittämiin kannanottoihin.

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teme yhtyy Kopioston lausunnossaan esittämiin kantoihin.

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teme yhtyy Kopioston lausunnossaan esittämiin kantoihin.

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslisenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

Teme yhtyy Kopioston lausunnossaan esittämiin kantoihin.

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslisensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

-

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Arena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lisensointimalliin kuin edelleenlähetysten yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopioston perusteluihin ja ratkaisuehdotuksiin ja esitämme, että HE luonnos palautetaan Kopioston lausunnossa tarkemmin kerrotuista syistä verkkolähetysdirektiivin osalta uudelleen valmisteluun.

Direktiivi tulee implementoida Suomen tekijänoikeuslakiin niin, että sen tarkoitus ja sanamuodot toteutuvat. HE:stä tulee riisua pois kaikki sellainen, joka ei liity verkkolähetysdirektiivin implementointiin. Käsitteemme mukaan verkkolähetysdirektiivi tulisi implementoida seuraavasti:

1. Televisiokanavien edelleen lähettämistä ei saa hävittää määrittelemällä se alkuperäiseksi lähettämiseksi vastoin kansainvälisiä sopimuksia, direktiivejä ja EUT:n ratkaisuja.

- 25 f §:ään ei tule tehdä muutoksia, koska direktiivi ei säädä alkuperäisestä lähettämisestä.
- 25 f §:ään ei voida säätää käsitteellisiä päällekkäisyyksiä edelleen lähettämisen (25 h §) kanssa.

2. Kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämiseen liittyy tekijöiden merkittävä, suuruusluokaltaan verkkotallennuspalveluihin verrattavissa oleva taloudellinen intressi (10-20 miljoonaa euroa), jota ei saa HE:n esittämällä tavalla hävittää.

3. Ohjelmien lähettämisestä suoran siirron menetelmällä (direct injection) tulee valmistella ja säätää oma pykälä.

- Direct injectiota ei voi sisällyttää 25 f §:ään, koska direct injection ei ole alkuperäistä lähettämistä tai edelleen lähettämistä, tässä yhteydessä alkuperäisestä lähettämisestä ei edellytetä sääntelyä eikä siitä tule säädellä

- Direct injectioniin tulee käyttää direktiivin sisältämä optio ja säätää pakollinen kollektiivinen hallinnointi. Ohjelmien lähettämistä suoran siirron menetelmällä ei voida lisensoida käytännössä ilman kollektiivista hallinnointia.

4. Alkuperämaaperiaate tulee ulottaa direktiivin edellyttämällä tavalla ainoastaan lähettäjäyritysten direktiivissä tarkoin määriteltyihin verkossa tarjottaviin oheispalveluihin.

5. Koska HE käsittelee Kopioston edustamille oikeudenhaltijoille erittäin merkittäviä kysymyksiä ja se on Kopioston lausunnossa tarkemmin kuvatuilla tavoilla poikkeuksellisen puutteellisesti valmisteltu, perusteltu, osin ristiriitainen ja keskeiseltä sisällöltään virheellinen, esitämme, että HE luonnos palautetaan verkkolähetysdirektiivin implementoinnin osalta uudelleen valmisteluun.

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lisensointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyritysten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäyrityksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopioston perusteluihin ja ratkaisuehdotuksiin, joiden mukaan direktiivi tulee implementoida Suomen tekijänoikeuslakiin niin, että sen tarkoitus ja sanamuodot toteutuvat. HE luonnoksesta tulee riisua pois kaikki sellainen, joka ei liity verkkolähetysdirektiivin implementointiin. Käsityksemme mukaan verkkolähetysdirektiivi tulisi implementoida seuraavasti:

Edelleen lähettäminen tulee säätää verkkolähetysdirektiivin mukaisesti siten, että lähetyssignaalin vastaanottotavalla ei ole merkitystä edelleen lähettämisen tekijänoikeudellisessa arvioimisessa.

Kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämiseen liittyy tekijöiden merkittävä, suuruusluokaltaan verkkotallennuspalveluihin verrattavissa oleva taloudellinen intressi (10–20 milj. euroa), jota ei saa HE:n esittämällä tavalla hävittää.

Edelleen lähettämistä (25 h §) ei voida ulottaa kattamaan kansainvälisten sopimusten ja direktiivin vastaisesti verkko-oheispalveluita (VOD) HE:n esittämällä tavalla.

Edelleen lähettämiseen tulee säätää direktiivien edellyttämä pakollinen kollektiivinen hallinnointi.

25 h § on jo teknologianeutraali. Direktiivin edellyttämän teknologianeutraaliuden ulottamiseen lähettäjäyritysten siirtyneisiin oikeuksiin riittää se, että 25 h §:n 2 momentista poistetaan ”kaapeleitse”.

Nykyisen 25 h § 2 momentin mukaisesti lähettäjäyhtiölle siirtyneet oikeudet tulee jatkossakin olla direktiivien edellyttämällä tavalla pakollisen kollektiivihallinnoinnin ulkopuolella. Nykyinen 25 h §:n 2 momentti tulee tästä syystä säilyttää, kuitenkin ”kaapeleitse” sana poistaen kuten edellä on esitetty.

Direktiivin 2 artiklan määritelmät olisi syytä selvyiden vuoksi ja erilaisten tilanteiden määrittelyn helpottamiseksi implementoida tekijänoikeuslakiin.

Koska HE käsittelee edustamillamme oikeudenhaltijoille erittäin merkittäviä kysymyksiä ja se on lausunnossamme kuvatuilla tavoilla poikkeuksellisen puutteellisesti valmisteltu, perusteltu, osin ristiriitainen ja keskeiseltä sisällöltään virheellinen, esitämme, että HE luonnos palautetaan verkkolähetysdirektiivin implementoinnin osalta uudelleen valmisteluun.

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Tekijäfoorumin ehdotukseen ja perusteluihin.

Yleistä

Kysymyksenasettelussa viitattu, vuonna 2015 voimaan tullut tekijänoikeuslain 29 § koskee kohtuuttoman sopimusehdon sovittelua teoksen alkuperäisen tekijän luovuttaessa oikeuksiaan edelleen. Toisin kuin kysymyksenasettelussa annetaan ymmärtää, ei kyseinen sovittelusäännös tarkoita, että asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen periaate olisi Suomessa lain tasoisena voimassa, vaikka 29 § mahdollistaakin myös luovutuksesta maksettavan korvauksen sovittelu. Tekijänoikeuslaista puuttuu tällä hetkellä säännös, joka turvaisi korvauksen kohtuullisuutta jo alun perin (vs. jälkiperäisesti toteutettava sopimusehdon sovittelu).

Luonnoksessa ei ole arvioitu millään tavalla nykytilaa sen suhteen, toteutuuko ns. kohtuullisen korvauksen periaate Suomessa. Tietoa asiasta olisi ollut saatavilla runsaasti.

Tekijät ja esiintyvät taiteilijat ovat usein heikommassa neuvotteluasemassa sopimuksia tehdessään. Tämä tuli esiin jo vuonna 2014 tekijänoikeuslakia muutettaessa (ks. esim. Riku Neuvosen selvitys). Muutoslain esitöissä (HE 181/2014, s. 46) todetaan, että ”lausuntojen pohjalta muutettu esitys antaa mahdollisuuden tekijänoikeuslalla tapahtuvaan neuvottelukulttuurin muutokseen, jota opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa”. Lisäksi esityksessä todetaan seuraavaa: ”laajemmat nykyistä oikeustilaa muuttavat säännökset tulisivat harkittaviksi, jos nyt ehdotettavat säännökset eivät tuo toivottua muutosta”.

Eri taiteenalojen korvauskäytännöt on nostettu esiin myös vuoden 2019 hallitusohjelmakirjauksessa. Kirjauksen mukaan ”minimikorvausten määrittelyistä eri taiteenaloilla korvauskäytäntöjen yhtenäistämiseksi selvitetään”.

Tilanne luovilla aloilla ei ole vuoden 2014 jälkeen parantunut, vaan tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden heikompa neuvotteluasemaa käytetään edelleen hyväksi.

Nykytilan huolellinen arviointi suhteessa vuonna 2015 toteutuneisiin lainsäädännön muutoksiin olisi osoittanut, ettei 29 § muutettunakaan riitä toteuttamaan direktiivin vaatimusta asianmukaisen ja kohtuullisen korvauksen toteutumisesta. Valmistelua on tältä osin pidettävä vakavasti puutteellisena. Luonnos ei sisällä sellaisia muutoksia, jotka parantaisivat tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa hyödyntämissopimuksissa.

Oikeasuhtaisuuden käsite on myös määritelty luonnoksessa virheellisesti siten, että sen katsotaan tarkoittavan vain tekijän panosta suhteessa teoksen mahdollisiin muihin tekijöihin. Määritelmä ei perustu direktiiviin. Yksityiskohtaisissa perusteluissa käytetty esimerkki oikeasuhtaisuuden määrittelystä on tulkintaa liian voimakkaasti ohjaavana poistettava. Poistettava on myös pohdinta siitä, että jos teoksen luomiseen käytetystä ajasta on maksettu palkkaa, voisi kohtuullistaminen tulla kyseeseen vain, jos se on tehty osittain palkatta. Työsuhteessa tehdyn teoksen erilainen kohtelu ei perustu direktiiviin.

Luonnoksessa on viitattu tekijäjärjestöjen ehdotukseen, jonka mukaan tekijöiden asemaa sopimussuhteessa tulisi vahvistaa kollektiivisella sopimisella. Kollektiivinen sopiminen yhtenä mahdollisena mekanismina vahvistaa tekijöiden asemaa sopimussuhteissa on nimenomaisesti mainittu direktiivin johdantolauseessa 73. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi kollektiivinen sopiminen on yliolkaisesti tyrmätty väittämällä, että itsensäyöllistäjien kollektiivinen sopimusoikeus saattaisi olla kilpailuoikeuden vastaista, eikä tekijänoikeuslailla voida vahvistaa kilpailuoikeuden vastaisia menettelyjä.

Kuitenkin myös luonnoksessa todetaan, että esimerkiksi Saksassa on jo olemassa kollektiivisen sopimisen menettely turvaamassa tekijöiden neuvotteluasemaa. Itsensäyöllistäjien kollektiivinen sopiminen on mahdollista myös esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa ja Irlannissa.

Luonnoksessa ei ole myöskään millään tavalla viitattu tai perehdytty komission meneillään olevaan selvitykseen itsensäyöllistäjien kollektiivisesta neuvotteluoikeudesta. Selvityksen on tarkoitus valmistua vielä vuoden 2021 aikana. Todettakoon lisäksi, että EU:n ministeriöneuvosto on jo vuonna 2018 ilmaissut, ettei kilpailuoikeus ole este sille, että itsensäyöllistäjät neuvottelisivat työehdoistaan kollektiivisesti.

Pidämme esityksen valmistelua tältä osin täysin puutteellisena.

Tekijäfoorumin ehdotus

Lisätään tekijänoikeuslakiin uusi, asianmukaista ja oikeasuhtaista korvausta koskeva pykälä:

”Kun tekijät ja esittävät taiteilijat lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen, heillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus.

Maksettu korvaus on sopimuksen tekohetkellä asianmukainen ja oikeasuhteinen, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen. Tämä ei poista oikeutta lisäkorvaukseen artiklan 20 mukaisesti, mikäli kollektiivisesti ei ole sovittu hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin tuloihin liittyvästä lisäkorvauksesta.”

Täydennetään tekijänoikeuslain voimassa olevaa 29 §:ää uudella, direktiivin artiklaa 20 vastaavalla momentilla:

”Tekijöillä ja esittävillä taiteilijoilla tai heidän edustajillaan on oikeus vaatia asianmukainen ja sopiva lisäkorvaus osapuolelta, jonka kanssa he ovat tehneet sopimuksen oikeuksiensa hyödyntämisestä, tai tällaisen osapuolen oikeudenomistajilta, kun alun perin sovittu korvaus osoittautuu suhteettoman pieneksi verrattuna kaikkiin teosten tai esitysten hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin merkityksellisiin tuloihin, ellei tästä ole olemassa sovellettavaa kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyä sopimusta, jossa määrätään vastaavasta mekanismista.”

Tekijäfoorumin ehdotuksen yksityiskohtaiset perustelut

Direktiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijöillä ja esittävillä taiteilijoilla on oikeus asianmukaiseen ja kohtuulliseen korvaukseen, kun he luovuttavat oikeuksiaan. Voimassa oleva tekijänoikeuslaki ei täytä direktiivin vaatimuksia. Esimerkiksi Ruotsissa on katsottu, että nimenomainen säännös tekijän ja esittävän taiteilijan oikeudesta kohtuulliseen korvaukseen on omiaan vahvistamaan tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa sopimusneuvotteluissa.

Kollektiivinen sopiminen on ainoa tehokas keino oikeuden toteuttamiseksi. Kollektiivinen sopiminen myös lisää ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta, edistäisi hyvää vuoropuhelua, lisääi keskinäistä luottamusta, vähentäisi osapuolten transaktiokustannuksia, edesauttaisi selkeiden ja tasapainoisten käytäntöjen muodostumista ja mahdollistaisi eri sektoreiden erityispiirteiden ja kehityksen huomioimisen mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Nykyinen tekijänoikeuslaki ei sisällöllisesti vastaa direktiivin 20 artiklaa.

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Tekijäfoorumin ehdotukseen ja perusteluihin.

Tekijäfoorumi vastustaa ehdotusta avoimuusperiaatteen (19 art) implementoinniksi. Ehdotus ei ole direktiivin mukainen. Ehdotuksessa on useita selkeitä puutteita direktiivin sisältöön ja sanamuotoon verrattuna. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijät ja esittävät taiteilijat saavat säännöllisesti ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia tietoja teostensa ja esitystensä käytöstä ja siitä syntyneistä tuloista.

Sen sijaan, että tekijän ja esittävän taiteilijan sopimuskumppanilla olisi direktiivin mukaisesti vahva velvollisuus raportoida teoksen kaikki hyödyntäminen ja saadut tulot, ehdotettu 30 § on listaus epämääräisen ”hyvä tavan” -perusteista, joilla tekijän ja esittävän taiteilijan sopimuskumppani voi käytännössä välttää raportoinnin. Avoimuusvelvoite on esitetty lakitekstiin yleislausekkeena, joka ei tarjoa selvyttä uusista velvoitteista. Lakiteksti ei myöskään kannusta osapuolia sopimaan noudatettavista menettelytavoista kollektiivisesti.

Lisäksi 2 mom. käytännössä kumoaa koko raportointivelvollisuuden työsuhteisten osalta.

Säädösehdotus on myös vakavasti puutteellinen. Ehdotuksesta puuttuvat seuraavat direktiivin kohdat ja edellytykset kokonaan:

Ehdotuksessa selvitysvelvollisuus koskee ainoastaan kaupallista hyödyntämistä, josta on tullut tuloja. Direktiivin mukaan raportointivelvollisuus koskee kaikkea hyödyntämistä. Tekijöille ja esittäville taiteilijoille on olennaista saada tietoa teostensa kaikenlaisesta hyödyntämisestä.

Ehdotuksesta puuttuu direktiivin edellyttämä tietojensaantioikeus ”vähintään kerran vuodessa”. Ehdotus jättää tämän täysin auki ja riippuvaiseksi epämääräisestä hyvästä tavasta.

Direktiivin mukaan raportoijalle aiheutuva hallinnollinen taakka ei poista raportointivelvollisuutta, vaan ainoastaan kohtuullistaa raportin sisältöä. Ehdotuksessa hallinnollinen taakka on peruste, jolla raportointivelvollisuus voidaan välttää kokonaan, varsinkin kun hallinnollinen taakka verrataan tekijän saamaan korvaukseen.

Direktiivin mukaan tekijän panosta ei oteta huomioon, mikäli tiedot pyydetään korvauksen kohtuullistamista varten. Ehdotuksesta on unohtunut kokonaan direktiivin 19 art. 4 kohta eli se, että raportointivelvoite on aina, kun tekijä tai esiintyvä taiteilija pyytää tiedot korvauksen kohtuullisuuden tarkistamista varten.

Ehdotuksesta puuttuu selkeä maininta ja perustelut siitä, että oikeus saada selvitys koskee sellaisenaan myös esiintyviä taiteilijoita. Pelkkä pykäläviittaus 45 §:ssä ilman selkeitä perusteluja on omiaan aiheuttamaan turhia tulkinta- ja epäselvyytilanteita.

30 §:n 2 momentti tulee sellaisenaan kokonaan poistaa ehdotuksesta. Ehdotus ei ole direktiivin mukainen. Ehdotettu momentti perusteluineen käytännössä poistaa direktiivissä säädetyn raportointivelvollisuuden tilanteissa, joissa teos on luotu työsuhteessa. Direktiivi ei anna valtioille liikkumavaraa siitä, että raportointivelvollisuudesta voitaisiin poiketa tekijän tai esittävän taiteilijan sopimussuhteen luonteen perusteella.

30 §:n 4 momentti tulee poistaa myös kokonaan. Ehdotuksella on tältä osin laajennettu perusteettomasti tekijän ja esittävän taiteilijan salassapitovelvoitetta ja samalla rajoitettu tietojen käyttömahdollisuutta. Rajoitus tietojen säilyttämisestä on keinotekoinen. Tekijänoikeuslaissa ei tule rajoittavasti säätää asioista, joista on säädetty jo muualla lainsäädännössä.

Salassapidosta säätäminen ei myöskään tarkoita, että säädöksellä olisi pantu täytäntöön myös DSM-direktiivin 20 artikla. Tältä osin ehdotuksen perusteluissa on selkeä virhe.

Edellä mainitun johdosta ehdotus ei vastaa DSM-direktiivin 19 artiklaa ja se tulee kirjoittaa perusteluineen uudestaan.

Tekijäfoorummin ehdotus:

Korvataan ehdotettu 30 § seuraavasti:

Avoimuusvelvoite

”Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden on oikeus saada säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, ja kunkin alan erityispiirteet huomioon ottaen ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teostensa ja esitystensä hyödyntämisestä osapuolilta, joille he ovat lisensoineet tai siirtäneet oikeutensa, tai luovutuksensaajiltaan tai alilisenssinsaajilta, varsinkin hyödyntämistapojen, kaikkien syntyneiden tulojen ja maksettavan korvauksen osalta. Tiedot ovat ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia, jos ne ovat vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukaisia.”

Yksityiskohtaiset perustelut ehdotukselle:

Avoimuusvelvoite tulee kirjata pakottavassa muodossa tekijänoikeuslakiin. Avoimuusvelvoitteen tulee olla kattava, joten ei tule säätää mahdollisuudesta poiketa avoimuusvelvoitteesta hallinnollisen taakan tai tekijän/esittävän taitelijan panostuksen vähäisyyden perusteella.

Alakohtaiset erityispiirteet voidaan ottaa parhaiten huomioon kollektiivisopimuksin.

Monilla aloilla tekijät saavat puutteellisesti tai eivät ollenkaan tietoja teostensa hyödyntämisestä. Tietojen saanti on olennainen edellytys sille, että tekijät ja esittävät taiteilijat voivat arvioida korvauksen kohtuullisuutta ja käyttää 20 artiklan mukaista sopimuksen kohtuullistamismekanismia.

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Tekijäfoorumien ehdotukseen ja perusteluihin.

Ehdotettu ratkaisu perustuu vakavasti puutteelliseen tai olemattomaan nykytilan arviointiin ja täysin virheelliseen vaikutusarviointiin. Tämän takia sekä pykälä että sen perustelut on kirjoitettava kokonaan uusiksi.

Luonnoksen mukaan tekijällä olisi oikeus perua oikeudenluovutus, jos teosta ei ole julkaistu kolmen ja puolen vuoden kuluessa siitä, kun hän on täyttänyt sopimuksen ehdot. Vain elokuvateosta koskevan sopimuksen purkamisesta säädettäisiin erikseen. Direktiivi edellyttää, että myös esittävillä taiteilijoilla on oikeus perua oikeudenluovutus. Tämä puuttuu ehdotuksesta kokonaan.

Luoviin aloihin kuuluvat toimialat ovat hyvin erilaisia. On täysin kestämätön ajatus, että eri aloille säädettäisiin laissa yhteinen määräaika. Ratkaisu ei huomioi alojen erityispiirteitä. Ehdotettu määräaika on täysin mielivaltaisen. Luonnoksessa ei kerrota lainkaan, mihin se perustuu.

Päinvastoin kuin luonnoksessa todetaan (s. 94), ratkaisu tosiasiallisesti heikentäisi eri tekijäryhmien asemaa. Ehdotus on räikeässä ristiriidassa esimerkiksi kirja-alan sopimuskäytännön ja myös nykyisen lain kanssa. Esimerkiksi kirjailijan kannalta olisi täysin kohtuutonta, jos hän joutuisi odottamaan uuden teoksen julkaisemista kolme ja puoli vuotta. Sama tilanne on musiikintekijällä, erityisesti singleä julkaistaessa. Kirja-alan sopimuskäytännön mukaan kirjailijalla on oikeus purkaa sopimus, jos kustantaja ei julkaise teosta 12–18 kuukauden kuluessa siitä, kun kirjailija on luovuttanut valmiin käsikirjoituksen. Nykyisen, kumottavaksi ehdotetun 34 §:n mukaan aikaraja on kaksi vuotta.

Luonnoksen mukaan tekijällä ei olisi oikeutta perua oikeudenluovutusta sen jälkeen, kun teos on kerran julkaistu. Ei edes silloin, kun teosta ei ole enää saatavilla. Julkaisemiselle ei ole asetettu minkäänlaisia määrällisiä tai laadullisia kriteereitä. On täysin kestämätön ajatus, että tekijä ei voisi saada oikeuksia takaisin missään tilanteessa ensijulkaisun jälkeen. Jälleen eri tekijäryhmien asema heikkenisi nykyisestä. Esimerkiksi kirja-alan sopimuskäytäntö noudattelee fyysisten julkaisumuotojen osalta nykyistä, kumottavaksi ehdotettua 34 §:ää, jonka mukaan kirjailija voi purkaa sopimuksen, jos teos on myyty loppuun, eikä kustantaja vuoden kuluessa kirjailijan esittämästä pyynnöstä julkaise uutta painosta. Sähköisten julkaisumuotojen osalta käytännöt vaihtelevat, mutta usein sovitaan, että tekijällä mahdollisuus irtisanoa sopimus tietyn määräajan jälkeen, tai jos teoksen myynti jää tietyltä ajalta alle tietyn euromäärän.

Tekijälle vähemmän haitalliset ratkaisut olisivat edelleen mahdollisia, mikäli niistä sovitaan nimenomaisesti osapuolten välillä. Ottaen kuitenkin huomioon tekijöiden heikko neuvotteluasema, on selvää, että ehdotuksella olisi vähintäänkin vahva, eri tekijäryhmien asemaa merkittävästi heikentävä ohjausvaikutus.

Tekijäfoorumi katsoo, että direktiivin vaatimukset ja tarkoitus voidaan toteuttaa parhaiten kirjoittamalla pykälä seuraavasti:

”Kun tekijä tai esittävä taiteilija on lisensoinut tai siirtänyt teosta tai muuta suojattua aineistoa koskevat oikeutensa, hänellä on oikeus peruuttaa lisenssi tai oikeuksien siirto kokonaan tai osittain ja pitää saamansa palkkio, jos teosta tai muuta suojattua aineistoa ei hyödynnetä alan erityispiirteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa aktiivisesti ja tehokkaasti. Hyödyntäminen on aktiivista ja tehokasta, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukaista.”

Sähköisessä muodossa teoksia on helppo pitää saatavilla ja hyödyntää ainakin näennäisesti. Teosten hyödyntämiseen tulee liittää aktiivisuusvelvollisuus. Lainsäädännöllä ei saa mahdollistaa tilannetta, jossa teos on hyödyntämättä, tai sitä ei hyödynnetä aktiivisesti, mutta tekijän ei olisi mahdollista saada oikeuksiaan takaisin. Alakohtaiset erityispiirteet voidaan ottaa parhaiten huomioon kollektiivisella sopimisella. Tekijän oikeus pitää saamansa palkkio on tärkeää todeta lakitekstissä, pelkkä maininta perusteluissa ei riitä.

Luonnoksen mukaan työ- tai virkasuhteessa luodun teoksen osalta työnantajalle jäisi aina rinnakkainen oikeus käyttää teosta. Ehdotus on direktiivin vastainen. Toisin kuin perusteluissa mainitaan (s. 36–37), direktiivi ei jätä jäsenvaltioille tässä liikkumavaraa. Direktiivi ei mahdollista, että jäsenvaltio säätäisi kyseisen poikkeuksen tekijöiden ja esittävien peruuttamisoikeuteen. Jäsenvaltiot voivat säätää vain, että tekijät tai esittävät taiteilijat voivat halutessaan päättää sopimuksen yksinomaisen luonteen sen sijasta, että he peruuttaisivat lisenssin tai oikeuksien siirron (22 artiklan 2 kohta). Lisäksi jäsenvaltiot voivat säätää, että peruuttamisoikeudesta poikkeavat sopimusmääräykset ovat täytäntöönpanokelpoisia vain, jos ne perustuvat kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyyn sopimukseen (22 artiklan 5 kohta). Ehdotuksesta on täten välttämätöntä luopua.

Tee haluaa, että työsuhteolettaman sisältävä ehdotettu 3 momentti poistetaan. Suomen laissa ei ole työsuhteolettamaa tietokoneohjelmia ja tietokantoja lukuun ottamatta eikä sellaista voi tässä yhteydessä säätää. Teme vastustaa työsuhteolettamaa, kuten vuonna 2008, jolloin työsuhteolettaman säätämistä Suomen tekijänoikeuslakiin on viimeksi selvitetty.

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissäätelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimukseen liittyviä säännöksiä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teme yhtyy Kopioston lausunnossaan esittämiin näkemyksiin.

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kannatamme esittävien taiteilijoiden oikeuksien laajentamista vastaamaan paremmin pohjoismaista käytäntöä.

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teme yhtyy Kopioston lausunnossaan esittämään.

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan

piiriin eivät kuulu ”erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat”. Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty ”vapaaksi”. Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin ”erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat”. Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perusteella tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

Emme osaa sanoa

9.5. Tarve sopimuslisenssisäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimuslisenssisäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimuslisenssisäännös? Voitte halutessane perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

Emme osaa sanoa

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

-

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

-

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Ei

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Kopioston kantaan ja perusteluihin.

- DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohta ei edellytä uusia rajoitussäännöksiä kansalliseen lakiin. Suomessa nämä on jo mahdollistettu olemassa olevilla rajoitussäännöksillä.
- Ehdotettu 23 §:n 2 momentti (teoksen satunnainen sisällyttäminen) ei ole 17 artiklan 7 kohdan edellyttämä poikkeus. Tämä uusi rajoitus tulee poistaa esityksestä.
- Mikäli katsotaan tarpeelliseksi säätää parodiaa, karikatyyriä ja pastissia koskeva uusi rajoitussäännös, tulee se säätää ainoastaan koskemaan verkkosisältöpalveluja koskevaa 6 a lukua kuten Ruotsissa.
- Jos säädettäisiin ns. parodiapoikkeus, lain perusteluissa tulee todeta, että karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa tulee aina huomioida tekijän moraaliset oikeudet sekä henkilön yksityisyyden ja kunnian suoja. Hyvän tavan vastaisena voidaan pitää henkilöä loukkaavia tai tekijän kunniaa (respektioikeuksia) loukkaavaa parodiaa, pastissia ja karikatyyriä.
- Parodian käsitettä ei voida laajentaa yleisesti kattamaan kaikenlaisia meemejä. Ollakseen sallittu parodiapoikkeuksen nojalla, tulee meemin olla parodialuonteinen ja täyttää sallitun parodian edellytykset.

Ensisijaisesti vastustamme ehdotettua 23 §:ää. Joka tapauksessa ehdotettu 23 §:n 2 momentti tulee poistaa ja ehdotettu 1 momenttia muuttaa koskemaan ainoastaan verkkosisältöpalveluja kuten Ruotsissa on tehty.

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

l. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

-

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopiointista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssäntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

Emme osaa sanoa.

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussäätelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

Yhdymme Tekijäfoorumin lausuntoon ja ehdotuksiin emmekä yhdy esitettyyn näkemykseen.

Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa on ylimalkaisesti sivuttu sivulla 40 direktiivin 21 artiklan asettamaa velvoitetta, joka koskee neuvottelu- ja riitojenratkaisujärjestelyjen toteuttamista.

Esitysluonnoksessa on puutteellisesti arvioitu vaihtoehtoisten riitojenratkaisumenettelyjen nykytilaa. Luonnoksessa ei ole esimerkiksi selvitetty sitä, ovatko tekijät käyttäneet riidoissaan sovittelua tai välimiesmenettelyä.

Hallituksen esitysluonnoksessa ei käsitellä direktiivin johdanto-osan kappaletta 79, joka edellyttää, että vaihtoehtoinen riidanratkaisu ei saa vaikuttaa osapuolten oikeuksiin saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Esitysluonnoksessa sivulla 40 ei mainita, että välimiesmenettely estää riidan ratkaisemisen tuomioistuimessa. Toisin kuin esitysluonnos antaa ymmärtää, välimiesmenettely ei siten täytä direktiivin asettamaa tavoitetta. Direktiivin 19 artiklan mukainen avoimuusvelvoite ja 20 artiklan mukainen sopimuksen kohtuullistamismekanismi tulee voida saattaa vaihtoehtoiseen riitojenratkaisumenettelyyn, joka ei vaikuttaisi osapuolten oikeuteen vaatia ja puolustaa oikeuksiaan tuomioistuinteitse.

Direktiivissä tunnistetaan se tosiseikka, etteivät olemassa olevat riitojenratkaisumenettelyt ole toimivia tilanteessa, jossa tekijät ja esiintyvät taiteilijat ovat heikommassa asemassa. Direktiivin artikla 21 edellyttää kustannuksiltaan kohtuullista riitojenratkaisumenettelyä, johon tekijät, esittävät taiteilijat tai heidän puolestaan toimivat ovat kykeneviä saattamaan riidat. Toisin kuin Suomessa, Ruotsissa on tunnistettu tekijöiden lähtökohtaisesti heikompi asema riitojenratkaisutilanteissa. Ruotsissa selvitetään tällä hetkellä erikseen tarvetta vaihtoehtoiseen riitojenratkaisuun tekijänoikeuden alalla.

Luonnoksessa on sinänsä tunnistettu matalan kynnyksen riitojenratkaisumenettelyn puute Suomessa ja ehdotetaan uuden tekijänoikeusriitalautakunnan perustamista. Valitettavasti puute on kuitenkin tunnistettu yksipuolisesti ja ainoastaan sisällön tuottajien osalta. Luonnoksessa tuodaan esille (s. 50): ”sisällön tuottajan kannalta erittäin merkityksellistä on oikaisusta ja palautuspyyntömenettelystä sekä mahdolliseen tuomioistuinkäsittelyyn liittyvä työmäärä ja kustannukset”. Koska vain sisällön tuottajien oikeusturva on tällä tavoin huomioitu, on esitysluonnos direktiivissä tavoitellun eri intressiryhmät huomioivan tasapainon vastainen.

Luonnoksessa ei ole selvitetty syitä, minkä vuoksi tekijät ovat haluttomia tuomioistuinkäsittelyihin. Kuten yksittäisillä sisällön tuottajilla, ei myöskään yksittäisillä tekijöillä ole taloudellisia tai työmäärään liittyviä resursseja saattaa riitoja tuomioistuinkäsittelyyn. Esitysluonnoksessa tunnistetaan, että yli 500 euron käsittelymaksu riita-asioissa voi olla merkittävä summa sisällön tuottajille. Useissa tutkimuksissa on tuotu esille, että tekijät ja esiintyvät taiteilijat eivät tule työllään toimeen ja tekijöiden ansiot ovat säännönmukaisesti pienet. Esimerkiksi kuvataiteilijoista peräti kolmasosa elää köyhyysrajan alapuolella (Lähde: Kaija Rensujeff, Taiteilijan asema 2010). Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden euromääräiset intressit avoimuusvelvoitetta ja sopimuksen kohtuullistamista koskeissa asioissa ovat säännönmukaisesti pieniä suhteessa oikeudenkäynnin kuluriskiä.

Tekijät eivät uskalla saattaa riitojaan tuomioistuimeen, sillä pelkäävät sen vaikuttavan negatiivisesti uraan ja estävän töiden saamista. Tekijöiden haluttomuus riidanratkaisuun on tunnustettu Suomessa jo hallituksen esityksessä HE 181/2014 tekijänoikeuslain muuttamiseksi:

“Syynä nykyisen sovittelusäännöksen käytön vähäisyydelle on paitsi säännöksen yleisluontoisuus myös se, että tekijänoikeuden alalla tekijöiden on yleisesti vaikea puuttua yksittäisten sopimusehtojen kohtuuttomuuteen. Tämä on johtunut siitä, että tekijä voi epäkohtiin puuttuessaan menettää tulevia työtilaisuuksia saman toimijan tai saman alan toimijoiden kanssa. Pienillä markkinoilla tekijät ovat riippuvaisia pääsääntöisesti kaikista tarjolla olevista työtilaisuuksista.”

Sovittelun kustannukset ovat moninkertaisia esitysluonnoksen nostamaan 500 euroon nähden. Esimerkiksi Kauppakamarin sovittelun hakemusmaksu on jo yksistään 1.500 euroa. Esitysluonnoksessa ei ole kuitenkaan selvitetty tai tunnistettu vastaavalla tavalla käsittelymaksun merkittävyyttä tekijöille ja esiintyville taiteilijoille. Pidämme esitysluonnosta tältä osin puutteellisena.

Hallituksen esitysluonnoksessa on myös sivuutettu direktiivin johdantokappaleen 78 mukainen tavoite riidanratkaisun toteuttamisesta siten, että tekijän tai tekijöiden henkilöllisyys salataan niin pitkäksi aikaa kuin mahdollista.

Esitysluonnoksessa ei ole onnistuttu säilyttämään sisällön tuottajien ja tekijöiden intressien välistä tasapainoa, vaan tasapaino on tältäkin osin keikahtanut yksipuolisesti: tekijöiden kohdalla on noudatettu minimi sääntelyn linjaa, kun taas sisällön tuottajien oikeusturvaa on parannettu huomattavasti.

Tekijäfoorumien ehdotus:

Yhdenvertaisen kohtelun ja oikeasuhtaisen tasapainon säilyttämiseksi myös tekijöille ja esittäville taiteilijoille tulee perustaa suositusluonteisia lausuntoja antava Opetus- ja kulttuuriministeriön alainen lautakunta, joka huomioi kuluriskin. Lautakunta käsittelee tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden riidat, jotka koskettavat direktiivin 19 artiklan mukaista avoimuusvelvoitetta ja 20 artiklan mukaista sopimuksen kohtuullistamismekanismeja. Lautakunnassa sovittelu tapahtuisi lautakunnan puheenjohtajan johdolla. Mikäli sovintoa ei saataisi aikaan, asia siirtyisi koko lautakunnan käsiteltäväksi. Lautakunnan kokoonpanossa olisi riidan osapuolia edustavat tahot sekä yksi riippumaton asiantuntija. Lautakunnan antamien lausuntojen tulisi olla julkisia edistämällä hyvien käytäntöjen muodostumista koko taide- ja kulttuurikentälle.

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa kuvaillaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja

innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Yhdymme Tekijäfoorumin lausuntoon.

Kuvailussa on virheitä ja puutteita:

Esitys on kirjoitettu taloudellisten ja käyttäjälähtöisten arvojen valossa siten, että se muuttaa tekijänoikeusajattelua ja tekijänoikeuden periaatteita aikaisemmasta. Esityksessä irtaannutaan pohjoismaisesta lainsäädäntöperinteestä ja eurooppalaisesta author's rights -ajattelusta.

Vaikutusarvioinnissa on annettu ensisijainen painoarvo taloudelliselle intressille sekä teosten hyödyntämiselle. Esityksessä todetaan (s.45), että tekijänoikeuslainsäädännön perimmäinen yhteiskunnallinen tarkoitus on edistää teosten saatavuutta. Tekijänoikeuslaki on kuitenkin säädetty ensisijaisesti luovan työn tekijöiden suojaksi. Suojaa ei ole sidottu taloudelliseen arvoon. Tekijänoikeuden syntymisen ainut kriteeri on teoskynnyksen ylittyminen. WIPO:n mukaan tekijänoikeuslain tarkoitus on lain tasolla varmistaa tekijöille oikeus heidän teoksiinsa ja luoda tasapainoinen suhde näiden oikeuksien ja yleisen edun välille. Lisäksi lailla edistetään luovuutta ja sitä kautta taloudellista ja sosiaalista kehitystä. "Tekijänoikeuden historia osoittaa tekijänoikeuslainsäädännön yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista kirjallisuuden ja taiteen edistämisen. Vaikka lainsäädännölliset ratkaisut eri maissa poikkeavatkin toisistaan, tämä tavoite on ainakin ollut tekijänoikeusnormistolle yhteinen." (Haarman 2005, s. 9)

Tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä tulisi arvioida ensisijaisesti luovien tekijöiden näkökulmasta, mikä on tekijänoikeuslainsäädännön primääri tehtävä. Tekijänoikeuksilla varmistetaan luovan työn persoonallisuus- ja oikeudellinen suoja, luovan työn jatkuvuus sekä tekijöiden mahdollisuus tulla työllään toimeen. Vaikutusarvioinnissa ei ole otettu huomioon tekijän näkökulmaa riittävällä tavalla.

Direktiivin tarkoitus ja sen asettamat vaatimukset tekijöiden suojasta eivät toteudu esityksen sisällössä. Esitykseen ei ole sisällytetty punnintaa siitä, mitä näiden tekijöiden asemaa parantavien normien säätämättä jättämisestä seuraa eli sitä, minkälainen vaikutus on esimerkiksi kohtuullisen korvauksen periaatteen ulosjättämisellä laista.

Esityksessä todetaan virheellisesti, että niillä aloilla, joilla tekijät ovat työ- tai virkasuhteissa, tekijänoikeusjärjestelmän merkitys jäisi vähäiseksi. Tosiasiassa tekijänoikeuden merkitys ei ole sopimussuhteesta riippuvainen.

Yhdymme myös Kopioston lausuntoon, jonka mukaan esitysluonnokseen ei sisälly kunnollista vaikutusarviota, joka kuuluisi normaaliin lainvalmisteluun ja jota eri sidosryhmien ja intressipiirien lausunnot täydentävät. Vaikutusarvioiden teko jää tässä menettelyssä olennaisesti lausunnon antajien huoleksi. Tätä ei voida pitää kohtuullisena erityisesti ottaen huomioon esityksen mutkikkaus, monien esitysten poikkeavuus aiemmasta pohjoismaisesta tekijänoikeustraditiosta sekä esitysten ja lausunnon antamiselle varattu lyhyt aika.

Erittelemättä jää erityisesti Av-teosten oikeudenhaltijoille kotimaisten kanavien edelleen lähettämisen lisensoinnin estämisestä aiheutuva tulonmenetys. Sen suuruusluokaksi voidaan Kopioston aiemmin eduskunnan sivistys- sekä liikenne- ja viestintävaliokunnille antamien ilmoitusten ja pohjoismaisten vertailutietojen perusteella arvioida noin 10–20 miljoonaa euroa.

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslisenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Yhdymme Kopioston lausuntoon.

Opetuksen osalta nykyinen kontrolloitu sopimuslisenssimenettely korvataan epämääräisellä opetusta koskevalla rajoituksella, johon ei sisälly minkäänlaista sopimusmekanismia, saati asiakassuhdetta. Tehty taloudellinen vaikutusarviointi on perusteiltaan virheellinen. Rajoituksen ulottuvuus menee paljon laajemmalle kuin direktiivin edellyttämä opetuksen havainnollistaminen teoksia digitaalisesti käyttämällä, se vaarantaa oppimateriaalikustantamisen ja tuhoaa ammattimaisten tekijöiden ja kustantajien turvaksi rakennetun sopimuslisenssijärjestelmän ja sen ympärille syntyneen talouden.

Ehdotuksella on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia niin valtion talouteen kuin myös koulutuksenjärjestäjien ja kuntien talouteen. Nykyinen sopimus Opetushallituksen ja Kopioston välillä kattaa opetuksen varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Korkeakoulut ja vapaan sivistystyön oppilaitokset eivät ole nykyisen Opetushallituksen määrärahan ja sopimuksen piirissä. Näiden lisääminen korvauksen piiriin kasvattaa arviolta ainakin 6 MEUR valtion menoja. Lisäksi rajoitussäännöksen piiriin tulee sellaisia teoksia, jotka eivät nykyisin ole sopimuksen piirissä, kuten elokuvat ja tietokoneohjelmat ja -pelit. On myös oletettavaa, että teosten käyttö kasvaa aikaisemmasta, mistä syystä esityksestä aiheutuu merkittävästi suuremmat kustannukset kuin tällä hetkellä valtion talousarviossa on luparatkaisujen hankintaan varattu. Mikäli tämä ehdotettu laki tulisi voimaan jo ensi vuoden aikana, tulisi tämä huomioida jo ensi vuoden valtion talousarviossa.

Tämän lisäksi, jos valtio ei hanki näille koulutusasteille keskitetysti rajoitussäännöksen ulkopuolelle jäävien käyttötarpeiden osalta täydentäviä käyttölupia, jää näiden lupien hankkiminen koulutuksenjärjestäjien vastuulle, josta syystä nykyiseen keskitettyyn sopimusratkaisuun verrattuna ehdotettu sääntely kasvattaisi merkittävästi hallinnollista taakkaa kunnissa ja koulutuksen järjestäjissä nykyisestä.

Esitys kaventaa merkittävästi myös oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja. Ehdotettu rajoitussäännös sallisi esimerkiksi kokonaisten nuottijulkaisujen, romaanien, tietokirjojen, elokuvien ja muiden teosten kopioimisen ja jakamisen opiskelijoiden saataville. Tämä on omiaan korvaamaan alkuperäistuotteiden hankinnan ja on selvä, että tämä on ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja sillä on tekijöille ja oikeudenhaltijoille merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

TekL 21 §:ään ehdotetun muutoksen vaikutuksia ei ole luonnoksessa arvioitu lainkaan. Elokuvien ja tv-ohjelmien esittämiseen opetuksessa on saatavilla lupia ja näillä on merkittävä taloudellinen vaikutus oikeudenhaltijoille. Av-teosten siirtäminen korvauksettomaan, vapaaseen esittämisoikeuteen vähentää kotimaisten av-tekijöiden korvaustuloja suoraan 1,8 MEUR.

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Yhdymme Tekijäfoorumin lausuntoon.

Direktiivin tarkoitus ja sen asettamat vaatimukset tekijöiden suojasta eivät toteudu esityksen sisällössä eikä tekijöiden asema parane toisin, kuin esityksessä väitetään.

Nykyisin ja edelleen tekijöiden asema on yleisesti heikko verrattuna käyttäjäyritysten asemaan. Tekijänoikeuslain tarkoituksena on saattaa tasapaino perusoikeuksista johdettujen tekijän suojan ja yleisen teosten hyödyntämisoikeuden välille, mutta nyt esitetty lainsäädäntömuutos ei tällaista tasapainoa saavuta.

Esitykseen ei ole sisällytetty punnintaa siitä, mitä direktiivin mukaisten tekijöiden asemaa parantavien normien säätämättä jättämisestä seuraa eli sitä, minkälainen vaikutus on esimerkiksi kohtuullisen korvauksen periaatteen tai vaihtoehtoisen riidanratkaisumenetelmän poisjättämisellä.

Kaupallista hyödyntämistä koskevien sopimusehtojen sääntelyyn liittyvien muutosten vaikutusten osalta esityksessä todetaan ehdotettujen mm. tiedonsaantioikeutta ja luovutuksen perumisoikeutta koskevien muutosten vahvistavan tekijöiden asemaa merkittävästi. Esityksen taustalla ei ole analysoitu lainkaan alan toimijoiden kokemuksia ja käsityksiä siitä, minkälainen nykytila kyseisten tilanteiden taustalla vallitsee saattamalla, minkälaiset lainsäädäntöön kirjatut normit katsottaisiin tosiasiallisesti parantavan tekijöiden asemaa sekä sopimussuhteissa heikomman osapuolen suoja. Tähän nähden nyt esitykseen sisällytetyt muutosehdotukset eivät vastaa riittävyydeltään direktiivin

tarkoitusta eivätkä alan toimijoiden näkemystä. Sääntelyn pakottavuus on asia, joka todellisuudessa vahvistaa tekijöiden asemaa, mutta nyt ehdotetun sääntelyn sisältö on vesitetty ja jäänyt direktiivin tavoitteesta vajaaksi, kuten yllä pykäläkohtaisissa arvioinneissa on osoitettu. Muutoksen merkityksellisyys ei tavoita sitä tasoa, johon direktiivi olisi antanut mahdollisuuden.

Käyttäjälähtöisestä esityksen kirjoittamistavasta on esimerkkinä mm. se, että esityksessä tiedonsaantioikeuden määrittelyyn liittyvän ”hyvän tavan mukaisuus” katsotaan yritysten oikeudelliseksi epävarmuudeksi. Tosiasiassa epävarmuus riittävästä tiedonsaannista tulisi ko. pykälän perusteella jäämään sopimussuhteen heikommalle osapuolelle eli tekijälle. Lähtökohtaisesti tiedon luovuttaja arvioi ”hyvän tavan mukaisuuden” antaessaan tietoja, ei tietojen saaja. Lainsäätäjällä olisi tässä kohtaa ollut mahdollisuus arvioida säännöstä mm. nykytilanteen ja alan toimijoiden näkemysten valossa ja säätää oikeusohje yksiselitteiseksi.

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

Yhdymme Tekijäfoorumin lausuntoon, jonka mukaan analyysissä on merkittäviä puutteita. Tekijänoikeuslaissa on kyse tekijän omaisuudensuojasta ja tekijän moraalisisista oikeuksista. Tekijän omaisuudensuojan rajoittamista yleisön sananvapauden nojalla ei ole riittävästi arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kautta. Tekijän omaisuudensuojaa on käsitelty kaiken kaikkiaan suppeasti.

Tekijöiden aseman heikentämistä perustellaan toistuvasti sananvapaudella. Vaikka myös sosiaalinen media ja muu viihteellinen ilmaisu ovat sananvapauden piirissä, on sananvapauden ytimessä tärkeistä yhteiskunnallisista aiheista käytävä keskustelu. Ammattimainen vapaa journalismi, taide ja tiede ovat demokratian perusedellytyksiä, mutta niiden tekeminen vaatii taloudellisia resursseja. Tämä näkökulma on esityksessä unohdettu. Tarjoamalla suojaa teosten muiden taholta tapahtuvaa hyödyntämistä vastaan tekijänoikeus myös suojaa sananvapautta antamalla taloudellisen kannustimen ammattimaisen journalismin, tieteen ja tieteen tekemiselle. On tärkeää muistaa, että tekijänoikeus ei suojaa tietoa tai ideoita, ainoastaan tekijän persoonallista ilmaisua. Teosten siteeraaminen on sallittua hyvän tavan mukaisesti.

Haarman kirjoittaa YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27 artiklasta seuraavasti: "Artiklasta käyvät ilmi ne ainakin näennäisesti toisilleen vastakkaiset intressit, jotka tekijänoikeuslainsäätäjän on sovittava yhteen. Toisaalta on otettava huomioon kansalaisten yhteiset intressit eli ennen muuta vapaan tiedonvälityksen vaatimukset ja tehtävä halukkaille mahdolliseksi nauttia tieteen ja taiteen saavutuksista. Toisaalta taas on huolehdittava tekijöiden aineellisten ja moraalisten etujen suojaamisesta. Näillä vastakkaisilla vaatimuksilla on kuitenkin myös yhteinen tavoite, joka on juuri se, joka edellä on nähty kaikkien erilaisten tekijänoikeuslainsäädäntöjen tärkeimmäksi päämääräksi: kumpainenkin pyrkii edistämään tieteen ja taiteen kehitystä ja niiden saavutusten levittämistä." (Haarman 2005, s.11)

Yhdymme myös Kopioston lausuntoon, jonka mukaan esityksessä perusoikeuksien välinen tasapaino ei toteudu.

Tekijän yksinoikeuden yksi keskeisimmistä tarkoituksista on luovaa työtä kannustava vaikutus. Luovan työn merkitys yhteiskunnalle ja taloudelle on merkittävä. Tässä esityksessä rajoitussäännösten maksimointi ja direktiivien sallimia rajoituksia laajempi säätäminen on omiaan heikentämään luovan työn kannustimia. Luonnoksen perusoikeudellisessa arvioinnissa tämä on jäänyt vähälle huomiolle

Saatettaessa tietoyhteiskuntadirektiiviä voimaan kansalliseen lainsäädäntöön hallituksen esityksessä (HE 28/2004, s. 141) todettiin, että perusoikeuksien ja tekijänoikeuden rajoitussäännösten välistä suhdetta on ensinnäkin tarkasteltava siitä näkökulmasta, mikä merkitys rajoitussäännöksillä on perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Toiseksi on tarkasteltava sitä, miten tekijänoikeutta perustuslaissa turvattuna omaisuutena ja elinkeinovapauden kohteena tasapainotetaan muiden perusoikeuksien kanssa.

Viimeksi mainittuun näkökulmaan sisältyy myös kysymys siitä, milloin jokin rajoitussäännös vie pohjan tekijänoikeuden normaalilta, järkevältä ja kohtuulliselta käytöltä. Esimerkiksi joidenkin rajoitussäännösten soveltaminen digitaalisessa ympäristössä voi muodostua kohtuuttoman laajaksi rajoitukseksi. Tämä vahvistetaan tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleessa 44: "Jäsenvaltioiden säätäessä näistä poikkeuksista tai rajoituksista olisi erityisesti otettava huomioon lisääntynyt taloudellinen vaikutus, joka tällaisilla poikkeuksilla tai rajoituksilla voi olla uudessa sähköisessä ympäristössä. Tämän vuoksi tiettyjen poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalan on ehkä oltava entistäkin rajoitetumpi silloin, kun kyse on tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun aineiston tietyistä uusista käyttötavoista." Nämä näkökulmat tulee ottaa edelleen lähtökohdaksi rajoituksia säädettäessä ja tehtäessä perusoikeuksien punnintaa.

EUT on oikeuskäytännössään todennut, että jäsenvaltioiden on pannessaan direktiivejä täytäntöön huolehdittava, että ne nojautuvat sellaiseen direktiivien tulkintaan, jolla voidaan varmistaa yhteisön oikeusjärjestyksessä suojattujen eri perusoikeuksien välinen asianmukainen tasapaino. (Tuomio

Tekijänoikeuslainsäädännössä tasapainoillaan tekijänoikeuden haltijan ja käyttäjien välisessä suhteessa. Kuten perustuslakivaliokunnan lausunnossa 7/2005 on todettu, tekijänoikeus luetaan perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuuden suojaa nauttiviin varallisuusarvoisiin immateriaalioikeuksiin (HE 309/1993 vp, s. 62/II, PeVL 1/1995 vp, s. 1/II). Tekijän moraalisisilla oikeuksilla on liittymäkohtia perustuslain 10 §:ssä turvattuun kunnian suojaan, 7 §:ään sisältyviin tahdonvapauteen ja itsemääräämisoikeuteen samoin kuin perustuslain 16 §:ssä turvattuihin sivistyksellisiin oikeuksiin (PeVL 28/2004 vp, s. 4).

Kuten perustuslakivaliokunnan lausunnossa 7/2005 todetaan, perusoikeussäännösten vaikutus ns. horisontaalisuhteisiin välittyy perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan yleensä perusoikeuksia konkretisoivan tavallisen lainsäädännön välityksellä (HE 309/1993 vp, s. 29/I). Tällaisessa asetelmassa on tärkeää, että kaikki sääntelyn kannalta merkitykselliset perusoikeudet tulevat lainsäädännössä tasapainoisella tavalla huomioon otetuiksi. Sääntely ei saa esimerkiksi johtaa sen enempää tekijänoikeuden haltijoiden kuin teosten käyttäjienkään oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen. Nyt esitetty sääntelyssä eivät tekijöiden ja käyttäjien perusoikeudet ole tasapainossa. Tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden perusoikeudellisia oikeuksia kavennetaan useissa esitetyissä rajoituksissa kohtuuttomasti.

Vaikka rajoituksilla olisikin taustalla sananvapauteen, sivistyksellisiin ja muihin tärkeisiin yhteiskunnallisiin syihin liittyviä perusteita, on näiden yhteiskunnallisten syiden osalta löydettävä tasapaino tekijöiden omaisuuden suojan, elinkeinon vapauden ja muiden oikeutettujen etujen kanssa. Tässä esityksessä ei valitettavasti ole tasapainoa saavutettu, eikä mielestämme aina aidosti tavoiteltukaan. Useat ehdotetuista säännöksistä ylittävät sallitut rajoitukset ja rajoittavat kohtuuttomasti oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja. Lausunnossamme olemme edellä esittäneet tasapainoisemmat ratkaisut, jotka eivät johtaisi oikeudenhaltijoiden oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen kuitenkin huomioiden tärkeät yhteiskunnalliset ja sivistykselliset oikeudet.

Monissa DSM-direktiivin vaatimissa muutoskohdissa paras tasapaino saavutetaan hyödyntämällä juuri käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden välisen tasapainon hallitsemista varten alun pitäen säädetyt sopimuslisenssijärjestelyt. Ne ovat direktiivien sallimia kollektiivisia lupajärjestelyjä ja omiaan tasapainottamaan tekijänoikeutta suhteessa merkittäviin yhteiskunnallisiin etuihin. Sopimuslisenssisäännöksen säätäminen on mahdollinen myös sellaisissa käyttötilanteissa, joissa direktiivi ei salli tekijän yksinoikeuden rajoittamista.

Sopimuslisenssijärjestelmässä voidaan yhteiskunnallisesti tärkeät käyttäjien edut huomioida myös välimiesmenettelyn kautta, mikäli sopimukseen ei päästäisi neuvotteluosapuolien välillä. Sopimuslisenssi on todettu EU-oikeudessa oikeuksien hallinnointijärjestelyksi – ei rajoitukseksi.

Järjestön ulkopuolisten tekijöiden oikeuksia turvaa korvausoikeus yhtäläisin, jopa joissakin tilanteissa järjestön edustamaa oikeudenhaltijaa paremmin ehdoin sekä kiello-oikeus.

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

Yhdymme Tekijäfoorumin ja Kopioston lausuntoihin.

Katsomme, että luonnos sisältää useita tekijöiden asemaa koskevia virheellisiä väittämiä, jotka tulisi poistaa tai muokata. Virheellisiä väittämiä liittyen kolmanteen lukuun on nostettu pykäläkohtaisissa vastauksissa. Todettakoon lisäksi, että luonnoksessa esimerkkinä käytetty porovideo ei lähtökohtaisesti ylitä teoskynnystä (s. 83).

Hallituksen esitysluonnos on niin vakavasti puutteellinen, että se tulee palauttaa uudelleen valmisteluun tai muuten perusteelliseen jatkovalmisteluun. Myös uusi lausuntokierros on tässä tapauksessa välttämätön. Hallituksen esitys on valmistuttuaan lähetettävä lainsäädännön arviointineuvoston käsiteltäväksi.

Lain siirtymäsäännöksissä tulee lain voimaan tulon osalta varata riittävä aika esimerkiksi mahdollisten sopimusmuutosten valmisteluun ja toteuttamiseen. Erityisesti opetuskäyttöä koskevan 14 §:n kohdalla keskellä kalenterivuotta tapahtuva lain voimaantulo häiritsevästi kohtuuttomasti olemassa olevaa sopimustoimintaa, sillä nykyiset lisenssisopimukset on solmittu kalenterivuosisiperusteisesti.

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvedon lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

-

Baran Karola
Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme ry